

Петрук Оксана,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий
співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки
НАПН України*

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ІНСТРУМЕНТИ Й МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ

***Анотація.** У публікації порушено одну із важливих проблем освітнього процесу – оцінювання навчальних досягнень учнів. Нові соціальні умови, процеси реформування освіти спонукають до перегляду підходів до діагностування результатів навчання молодших школярів, зокрема й з української мови. Система інструментів оцінювання навчальних досягнень має корелювати з метою, завданнями навчального предмета / інтегрованого курсу та результатами навчання, визначеними у нормативних освітніх документах.*

***Ключові слова:** комунікативна компетентність, молодші школярі, навчальні досягнення, інструментарій оцінювання, українська мова.*

З-поміж питань, що потребують вирішення за умов реформування початкової освіти, переходу на компетентнісні засади, постає проблема оцінювання навчальних досягнень учнів. Адже результати діагностування навчальної успішності школярів відображають «співвіднесеність діяльності учнів із вимогами певної педагогічної моделі й освітньої парадигми в цілому» [1]. Нові соціальні умови, процеси реформування стали поштовхом до активних дискусій щодо можливості визначення ефективних способів оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, що забезпечили б отримання інформації для прогнозування і подальшого коригування процесу навчання. Інноваційні технології оцінювання, їх місце в системі освіти, розроблення інструментарію діагностування – питання, що перебувають у полі наукових інтересів вітчизняних і зарубіжних учених (П. Блек, Д. Вільям, О. Дем'яненко, Б. Коуві, А. Маркова, О. Онопрієнко, М. Пінская та ін.). У методичних рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання зазначено, що для учнів 1-2 та 3-4 класів Нової української школи застосовується формувальне

оцінювання (накази МОН України: від 20.08.2018 №924, від 27.08.2019 №1154, від 16.09.2020 №1146).

На нашу думку, система інструментів оцінювання навчальних досягнень має корелювати передусім із метою, завданнями навчального предмета / інтегрованого курсу та результатами, визначеними у Державному стандарті початкової освіти й відображеними у свідоцтвах досягнень.

Так, мета початкового курсу української мови полягає у формуванні певного рівня комунікативної компетентності учнів, яка сучасною школою означена як ключова. Комунікативна компетентність здобувачів освіти виявляється у здатності користуватися мовою і володіти вміннями з усіх видів мовленнєвої діяльності для задоволення особистих потреб у навчанні та повсякденному житті. Щодо загальних результатів **навчальних досягнень учнів із предметів мовно-літературної освітньої галузі, то у Державному стандарті початкової освіти** окреслено такі:

✓ взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

✓ сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;

✓ висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

✓ досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Очевидно, що фокус уваги під час діагностування / контролю зміщується з теоретичних знань з української мови у бік мовленнєвої діяльності. Аналіз свідоцтв досягнень для 1, 2, 3-4 класів показав, що такі характеристики навчальних досягнень з української мови, як «вступає в діалог...», «...висловлює власні потреби, відчуття, спостереження», «ставлення до прочитаного...» (1 клас), «пояснює зміст прочитаного, побаченого, почутого» (2 клас), «взаємодіє письмово в онлайн просторі» (3-4 класи) і под., що підлягають діагностуванню, вимагають відповідної системи інструментів оцінювання. МОН

України орієнтує вчителя на формувальне оцінювання, що має здійснюватися шляхом педагогічного спостереження за навчальною та іншими видами діяльності учнів; аналізу портфоліо учнівських робіт, попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт; самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів; оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками; а також передбачає застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу.

Оскільки вчителю надається свобода у виборі форм і видів оцінювання, вважаємо за доречне коротко розглянути інструментарій, придатний для діагностування складників комунікативної компетентності учнів на рівні детермінант поведінки (вмінь, ставлень, намірів). Так, для виявлення вмінь обґрунтовувати свою відповідь, висловлювати ставлення до певної проблеми, об'єкта чи явища доречно застосовувати відкриті запитання. Ефективним інструментом оцінки ставлень учня, виявлення ступеня його (не)згоди з певним твердженням є застосування шкал. Для оцінки мовленнєвої поведінки учня, обраної ним комунікативної стратегії у конкретній ситуації рекомендовані рольові ігри й моделювання ситуацій спілкування. Виявити знання з предмета, здатність логічно мислити, аналізувати, доводити, мотивувати, а також уміння працювати з інформацією (синтезувати інформацію, здобуту з різних джерел, трансформувати в іншу форму, ілюструвати і под.) дадуть можливість презентації і проекти. Аналіз портфоліо ефективний як для оцінювання навчального поступу учня вчителем, так і для самооцінювання, а також придатний для всебічної характеристики особистості здобувача освіти, його інтересів, здібностей, творчого потенціалу тощо.

Зазначимо, що використання одного з інструментів оцінювання не дасть змоги зробити висновок про сформованість складників комунікативної компетентності учнів, варто застосовувати кілька, кожен з яких буде адекватним для оцінки відповідного об'єкта діагностування (знань, умінь, ставлень, намірів, поведінки). У процесі вибору інструменту оцінювання важливо враховувати, щоб він був релевантним не лише об'єкту

діагностування, а й індивідуальним особливостям учнів (їхньому мовленнєвому і життєвому досвіду, доміантним способам сприйняття інформації й навчання, психічним особливостям тощо).

Список використаних джерел

1. Дем'яненко О. О. Технологія оцінювання навчальних досягнень учнів з літератури. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=406.
2. Онопрієнко О. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення / О. В. Онопрієнко // Український педагогічний журнал. 2016. № 4. С. 36-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2016_4_8.
3. Пинская М. А. Формирующее оценивание : оценивание в классе : учебн. пособие. М.: Логос, 2010. 264 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1807945/>.
4. Wiliam D. Assessment For Learning: Putting it into Practice / D. Wiliam, C. Harrison, P. Black. London: Open University Press, 2003. 152 с. (UK Higher Education OUP Humanities & Social Sciences Education OUP).